

Голас Радзімы

№ 82 (767)

Кастрычнік 1963 г.

Год выдання 9-ы

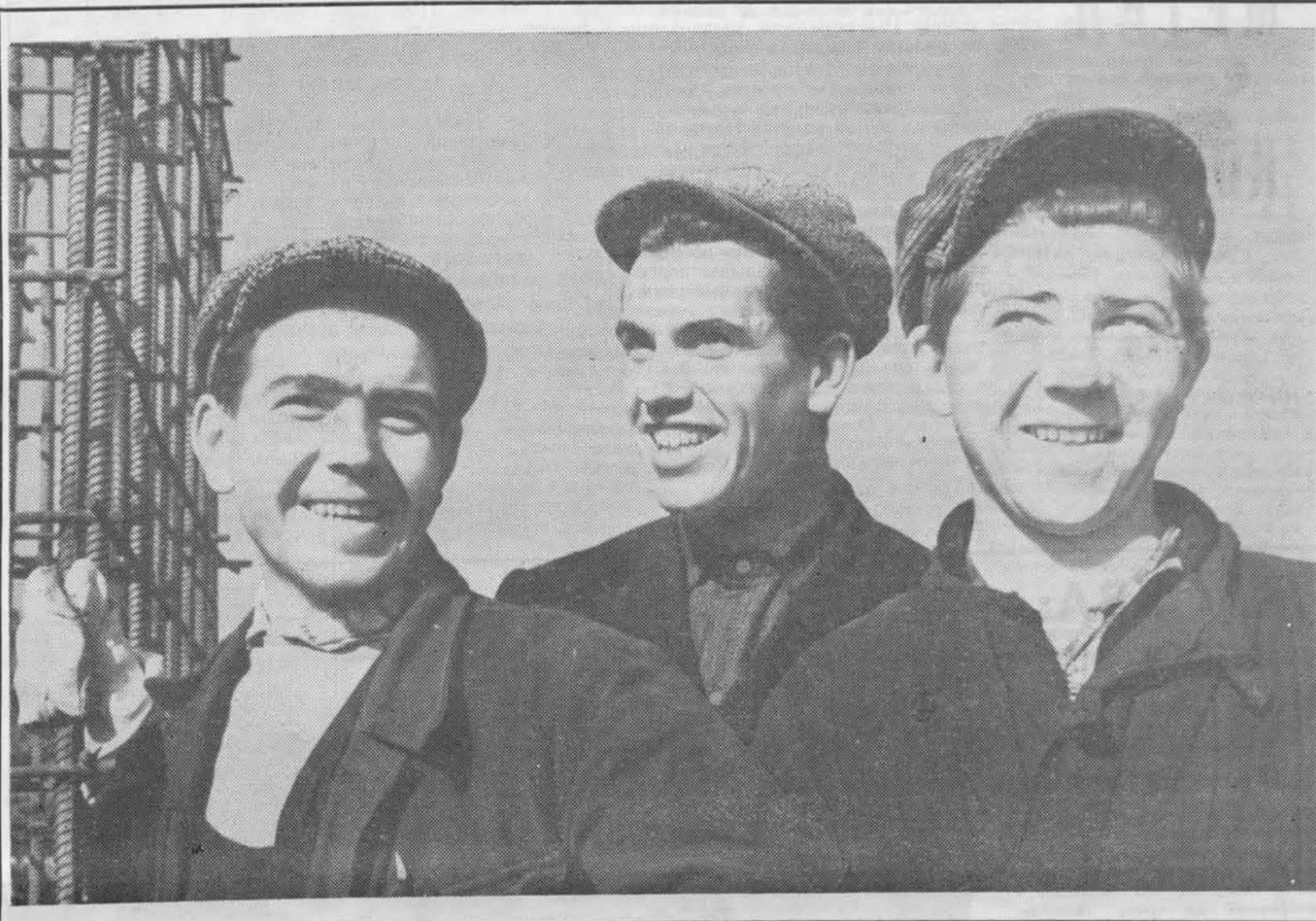
ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ САВЕЦКАГА КАМІТЭТА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАІЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЖОМ

Спэцыяльны:

- Вернер Гросберг аб СССР
- Манумент пакарыцелям космасу
- Крычаўскі цэмент
- Ведайце, хто такі Радзівон Багдановіч
- Хроніка Рэпліка

На будаўніцтве Гомельскага суперфасфатнага завода добра працуе брыгада арматуршчыкаў, якой кіруе М. Кастуноў. На здымку: брыгадзёр Мікалай Кастуноў (злева) і арматуршчыкі Л. Кривонок і А. Кавалевіч.

Фота Ч. МЕЗІНА.

Першаму сакратару Нацыянальнага кіраўніцтва Адзінай партыі сацыялістычнай рэвалюцыі, прэм'ер-міністра рэвалюцыйнага ўрада Рэспублікі Куба

таварышу

ФІДЭЛЮ КАСТРА РУС

ГАВАНА

Дарагі таварыш Фідэль Кастра,

З пачуццём глыбокага смутку даведаліся аб цяжкім стыхійным бедстве, якое напаткала вашу краіну ў выніку ўрагану «Флора». Прыміце самае шчырае спачуванне Цэнтральнага Камітэта КПСС, Савецкага ўрада і ўсяго савецкага народа Вам асабіста, жыхарам правінцы Арментэ, Камагуэй і Лас-Вільяс і ўсім працоўным Рэспублікі Куба.

Мы ўпэўнены, што кубінскі народ паспяхова ліквідуе вынікі гэтага стыхійнага бедства, якое нанесла краіне вялікія страты.

Савецкі ўрад і савецкі народ, прасякнутыя пачуццём братняй дружбы да гераічнага кубінскага народа, акажуць дапамогу пацярпеўшым ад урагана раёнам краіны.

Просім перадаць наша глыбокае спачуванне сем'ям пацярпеўшых.

М. ХРУШЧОУ,

Першы Сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Старшыня Савета Міністраў СССР.

Масква, Крэмль, 10 кастрычніка 1963 года

МАСКВА:

БЯСКЛАСАВАЕ ГРАМАДСТВА

Газета «Фольксцйтмге» — орган Камуністычнай партыі Аўстрыі — прыводзіць урывкі з артыкулаў буржуазных журналістаў, якія павывалі ў краінах сацыялізма. Ва ўсіх галінах жыцця поспехі сацыялістычных дзяржаў настолькі значныя і відавочныя, што буржуазнай прэсе становіцца цяжка замойчы або скажаць іх. Яна ўсё часцей вымушана пісаць праўду. А галоўнае — жыццё ў краінах сацыялізма малоецца цяпер ужо не толькі з пункту погляду запатрабаваньняў антыкамуністычнай прапаганды.

7 ліпеня ў «Кронэцйтунг» пачала друкавацца серыя артыкулаў аб пездцы намесніка галоўнага рэдактара газеты Вернера Гросберга ў Маскву і Ленінград. Гросберг сам родам з Пецярбурга. Ён пакінуў гэты горад шаснаццацігадовым юнаком. «Якім я ўбачу гэты горад, які я пакінуў пяцьдзесят год таму назад? Якімі сталі людзі ў ім?» — задаваў ён сабе пытанні.

І вось некаторыя з яго адказаў: «Складаецца ўражанне, што людзі тут здзіўляюча дысцыплінаваныя. Раней яны не былі такімі... Я пастаянна чытаў аб тым, наколькі шэра выглядаюць людзі ў Маскве. Але гэтым летам, летам 1963 года, я ўбачыў другое. Жанчыны тут значна часцей, чым на Захадзе, лічаць за лепшыя рэзка-кантрасныя колеры і фарбы. Рускі чалавек, якога я ведаў раней, лухчэй семкі і бадзёра

выплёваў шкарлупу. Ён, не глядзячы, шпурляў акуркі куды папала. Цяпер гэтага няма. А ў выніку — фантастычна чысты горад... Само сабой зразумела, я пабываў і ў славутым маскоўскім і ленінградскім метро, аб якім мы ўсе столькі чулі... Азіяты, еўрапейцы і амерыканцы — усе члены нашай турыстычнай групы сыходзяцца на думцы, што лепшага метрапалітна ў свеце няма... Рускія сталі не толькі больш акуртныя, але і больш сумленныя. Да рэвалюцыі ашукаць дзяржаву лічылася ледзь не справай гонару. Сягоння ж, па крайняй меры на гарадскім транспарце, перамагае сумленнасць. Амаль усе тралейбусы і трамваі ўжо даўно працуюць без кандуктараў. Тут спадзяюцца на своеасаблівы ўзаемны кантроль.

На той частцы маскоўскага аэрапорта Шарамецьева, якая адведзена для ўнутраных авіялі-

ній, мне стала зразумела, наколькі звычайнай справай сталі тут авіязносны. Людзі, якія тоўпіліся ў перапоўненай касавай зале перад трыма або больш дзесяткамі вакенцаў, вельмі былі падобныя на людзей, якіх у нас можна сустрэць у другім класе пасажырскага поезда. Тут не было і следу той непатрэбнай урачыстасці, якой вылучаюцца нашы заходнія аэравакзалы. Тут падыходзяць да авіяперавозак з чыста практычнага пункту погляду.

У якасці цікаўнага назіральніка ў Маскве, Ленінградзе і невялікім загарадным мястэчку я нярэдка сядзеў у так званых сталовых. Гэтыя сціплыя кафэ рэдка наведваюцца іншаземцамі. Тут бываюць звычайна толькі мясцовыя жыхары, людзі вельмі сціплага дастатку. У такіх сталовых нялёг- [Заканчэнне на 2-й стар.]

М. ТОЦЕУ

ГРАНІТ МЕТАЛ КОСМАС

У Маскве будзе пабудаваны манумент у гонар пакарэння савецкім народам космасу.

Каля тысячы праектаў было пададзена на конкурс. Чарцяжы і макеты прысылалі пенсіянеры, хатнія гаспадыні і нават школьнікі.

Пасля непазбежных спрэчак члены журы сышліся на тым, што найлепшы з тысячы, найбольш адпавядаючы тэме — праект пад дэвізам «Народ-стваральнік». Ускрыўшы канверт, даведаліся імяны аўтараў: архітэктары М. Баршч і А. Колчын, скульптар А. Файдыш.

...На сталым пасярод майстэрні змяшчаецца макет манумента. Гэта ўзнёсена ўвышыню стра-ла — ракета, якая імкнецца ў неба.

— Архітэктурная ідэя нашага праекта, — гаворыць Файдыш, — імкліваць узлёту, дынаміка, пераадоленне прыцягнення Зямлі. Нарастаючы рух і — да зорак!

Вяршыня стралы ўяўляе самую ракету, а ўніз, як струмені згарэўшых газаў, імкнучца.

пашыраючыся, палосы з вечнага металу — тытана. Касмічная страла (яе натуральная вышыня каля 90 метраў!) устаноўлена на гранітным пастамента; з бакоў размешчаны бронзавы гарэльэф унутрышніх памераў.

Скульптар працягвае фатаграфію, якую, падобна кніжцы для малых, можна скласці ў тых месцах, дзе гарэльэф падзелены на чатыры пліты. Гэтыя пліты і ўмацаваны на сценах. Толькі цяпер іх ужо разбіраюць: рыхтуюць да адіраўкі на завод «Манумент-скульптура» ў Ленінград, каб пераліць у бронзу.

Тэма гарэльефа (успомніце дэвіз праекта) — мэтанакіраванасць і адзінства стваральных сіл нашага народа. І манумент прадстае як апафеоз гворчай працы, гімн у славу савецкіх людзей. Між бакавымі краямі, на тарцы пастамента, высечаны дзяржаўны герб СССР і словы: «Сацыя-

(Заканчэнне на 2-й стар.)

ГРАНІТ

МЕТАЛ

КОСМАС

(Пачатак на 1-й стар.)

лізм—гэта і ёсць тая надзейная стартвая плячоўка, з якой Саветскі Саюз запускае свае касмічныя караблі».

Як мудры «эпіграф» да ўсяго манумента ўспрымаецца гранітная скульптура бацькі астранаўтыкі Канстанціна Эдуардавіча Цыялкоўскага, вынесена далёка насустрач глядачу. Цяпер пяціметровая гіпсавая мадэль узвышаецца на п'едэстале ў двары, побач з майстэрняй, чакаючы прыбыцця глыбы граніту, ужо знойдзенага ў Янцаўскім кар'еры на Украіне.

Другога з аўтараў, архітэктара Аляксандра Колчына, я застаў у праектным інстытуце. Як і прафесар М. Баршч, Колчын ужо дзесяты год супрацоўнічае з Файдзішам. Іх папярэдняя работа — помнік Цыялкоўскаму, устаноўлены ў Калудзе, на радзіме вучонага.

Разгарнуўшы счэрчаныя лісты, архітэктар паказвае ўсю «анатомію» праекта. Дакладныя лініі — правобразы сталых бэлэк — злігаюцца ўзбіраюцца да самай ракеты, іншыя — ім стаць бетонам — вырысоўваюць унутраныя скляпенні пастамента. Бо, як і страла, пастамент будзе пустым; там размесціцца музей пакарэння космасу.

У ім будзе дзве залы. Адна, у 900 квадратных метраў, з'явіцца сховішчам тых унікальных рэчаў, кожная з якіх сведчыць аб новай ступені ў асваенні касмічных вышынь: першы спадарожнік, першая касмічная станцыя, вымпел, скінуты на Месяц, кабіна першага касманаўта... Другая зала, меншая, аформленая, як салон міжпланетнага карабля; у яе пярэдняй частцы светліца велізарны люмінатар, акно ў Сусвет. Белая заслона воблакаў, якая ахутвае Зямлю, хутка змяняецца гіганцкім дыскам Месяца, які ўсё павялічваецца... Ілюзію стварае напярэды кінэмаграф, дзе будуць ісці цікавыя фільмы з удзелам такіх «кіназорак», як Венера і Марс.

Выкладзеныя светлым гранітам плячоўкі служаць для агляду: шырокія ступені вядуць уніз, дзе (пакуль таксама неіснуючая) эстакада прапу-

сціць пад сабой новае паркавае кольца. Манумент, час сказаць і аб гэтым, будзе ўзведзены непадалёк ад галоўнага ўваходу на ВДНГ, на праспекце Міру.

Месца выбрана ўдала: яно падкрэслівае ўзаемасувязь нашых поспехаў у космасе з росквітам усёй народнай гаспадаркі. Хораша і з архітэктурнага пункту погляду — манумент арганічна завяршае праспект Міру. Ад страды, праз сквер, насустрач патоку машын пройдзе ўрачыстая Алея Герояў, прыкніўшы да праспекта поблізу кінаатэатра «Космас».

...І вось я на праспекце Міру. Перада мной ужо не скульптурныя рэльефы або чарцяжы, а цагляныя сцены, сталёная арматура і часаны камень. Трэці мой субяседнік — Юрый Аляксандравіч Макееў, прапраб з трэста «Будаўнік». Ён кіруе ўвасабленнем задумы.

На будаўнічую плячоўку, з цяжкасцю прабіраючыся міма наваленых жалезабетонных блокаў і пліт, штохвілінна ўз'язджаюць грузавікі. Мантажнікаў трэста «Спецсталканструкцыя», што ўзводзілі высотныя дамы ў Маскве і пазней у Варшаве Палац культуры і навукі, чакае складаная і адказная праца. Гіганцкая, вышыняй з трыццаціпавярховы дом і вагой у 230 тон, страла будзе сабраная прама на зямлі, затым з дапамогай тросаў і лябёдак яна, апісаўшы дугу, стане на пастамент.

Трыццаць паверхаў — многа. Вянец страды — ракета — у самае дрэннае надвор'е будзе відаць вельмі далёка.

Узабраўшыся на сцяну, я гляджу ўздоўж вуліцы, якая спускаецца да праспекта Міру. І перада мной вырастае будучая Алея Герояў. Справа і злева бронзавыя бюсты. Знаёмыя па газетах твары: мужныя касманаўты, выдатныя вучоныя — будаўнікі касмічных караблёў... А вось некалькі пустых п'едэсталаў; яны для Герояў, якія яшчэ чакаюць сваіх подзвігаў. Вялікі касмічны поход толькі пачаў!

Лістапад. Фотаэцюд І. Змітровіча.

МАСКВА:

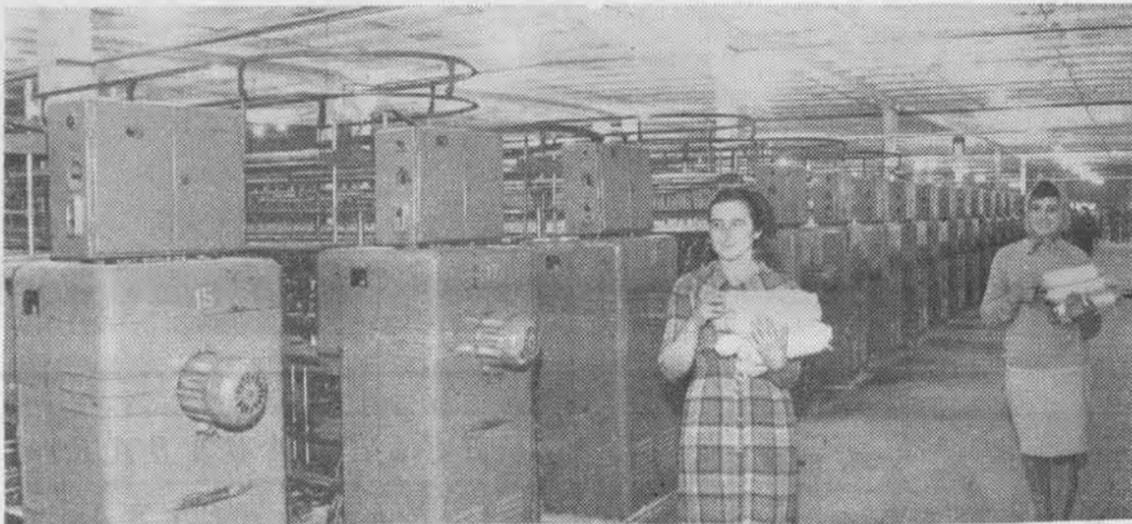
БЯСКЛАСАВАЕ

ГРАМАДСТВА

(Пачатак на 1-й стар.)

ка знайсці вольнае месца. Абслугоўванне тут далёка не маланкавае. Але меню разнастайнае. Прычым суп з гародніны з мясам і смятанай, які падаецца ў напоўненай да краёў талерцы, несумненна, з'яўляецца вельмі каларыйнай стравой. За суп, другое, кампот, хлеб і бутэльку мінеральнай вады або шклянку яблычнага соку мне ні разу не давалася заплаціць больш за адзін рубель. Прыкладна за 60 калеек можна дастаткова сытна паесці.

Нідзе, апроча Вены і Лондана, я не бачыў такіх тэатральных прадстаўленняў, як у Маскве і Ленінградзе. Нідзе ў свеце я не бачыў такога бяскласавага грамадства, як у Маскве і Ленінградзе. Я лічыў само сабой зразумелым, што розніца ў заробку па меншай меры павінна была б прывесці да нейкага расслаблення публікі ў рэстаранах або тэатрах. Нічога падобнага... Рускі чалавек усім сваім абліччам выказвае нейкі задаволены спакой. Ні ў каго ў вачах я не бачыў таго ліхаманкавага бляску, які часта можна сустрэць у вачах зацкаваных жыхароў Захаду. Людзі жывуць не раскошна, але і не галодна. Людзі імкнуцца жыць заўтра некалькі лепш, чым сёння, а паслязаўтра дазволіць сабе тое, што сёння часта яшчэ недасягальнае. Адчуваецца, што за апошні некалькі год узровень жыцця значна павысіўся. Людзі хочуць дабіцца яшчэ больш высокага ўзроўню жыцця. І каб ім толькі, дай бог, не перашкодзілі ў гэтым...».

У будаўнікоў Баранавіцкага будаўніча-папярэвага камбіната гарацкая пара. Яны абавязаліся да 46-й гадавіны Вялікага Кастрычніка закончыць мантаж абсталявання на 30 тысяч верацён. На прадпрыемстве вядуць апошнюю абкатку машын. Ужо зроблена першая пробная пража. На здымку: у прадзільным цэху

Фота В. Лупейкі.

РЭПАРТАЖ

МАЙСТРЫ ВЕЧНАГА КАМЕНЯ

Ноч. Безгалосая, свежая і пасасенная халодная.

Шпалы, шпалы... Яны таксама заснулі і не хочуць адгукнацца на пошчак абцасаў. Аднак і ў сне бягуць усё хутчэй пад ногі. І вядуць таксама ў ноч — але гаманліваю, дымную і гарачую.

Шпалы бягуць пад боты, і ўжо нешта лапоча ўнізе, у кар'еры. Гучней, гучней. Чорнай, безгалосай стужкаю ў кар'ер імчыць пяшнік. Ніякінай, як Пётр Іванавіч Бузаў з Васілём Каваліхіным воззяць уноч крэйд...

Шнада, што цяпер я не разам з экскаватаршчыкам Васілём Салаўевым у кар'еры. І радасна, што шпалы не запавольваюць свайго бегу, нясуць мяне міма кар'ера за мяжу начной цішыні — у бездан працоўнай гамоны зямлякоў і металу...

З рытмічным лясканнем лескі вядуць угару, дзе па металічнай абшывцы канцэнтратараў бясконым дажджом барабаніць клінкер. Падымацца вышэй не магу, бо тут, ля галоўкі вярчальнай петы, мой стары знаёмы Іван Кузьміч Кольчаў. І не толькі ён...

У нялёгкай начной варце стаяць канцэнтратаршчыкі і гранулятаршчыкі, спакойна абыходзіць цэх дзяжурны слесар Віктар Пруднікаў. А ў Івана Кузьміча незвычайны клопат. Заўсёды спакойны і разважлівы, ён лётае ля печы, як хлапчук: ад

пульта да фарсункі, ад фарсункі да халадзільніка... Вось і мяне заўважыў, сусе ў рукі сіняе шкло і бяжыць.

Праз гэта невялікае шкло ў запэчканай рабочымі рукамі аправе можна бачыць тое імгненне, калі патак клінкеру валам налятае на агнявую заслонку і, апёкшыся, сыплецца долу ўжо разагрэтым да празрыстай чырвані дажджом. На гэта імгненне працуе амаль усё абсталяванне вялізнага цэха, у начнай варце стаяць дзесяткі рабочых. Сярод іх — Іван Кузьміч.

Немалы век пражыў тут машыніст. Ён расказаў, як яшчэ юнаком прыйшоў сюды ў 1933 годзе, увосень. Крычаўскі цэментавы завод быў толькі назваю, толькі новабудоўляй. І ён, Іван Кольчаў, быў яго будаўніком.

Потым быў першым машыністам першай беларускай клінкернай печы. Да вайны крычаўскі цэмент ішоў на будаўніцтва заводаў Данбаса, Дняпроўскай гідрэлектрастанцыі, на ім мацаваўся мармур калон і скляпенняў Маскоўскага метрапалітэна. Дні і ночы адгружаўся цэмент з заводскіх сіласаў. А працавалі толькі дзве печы. Краіна патрабавала цэменту больш і больш, і цэментнікі пачалі барацьбу за павелічэнне магутнасці вярчальных печы. У тыя гады Іван Кузьміч, Іван Івана-

віч Магілёўцаў і многія іншыя майстры цэха ўнеслі нямала карысных прапаноў па ўдасканаленню абсталявання і тэхналогіі цэха. Прадукцыйнасць печы была даведзена да 9 тон. А пасля вайны — да 12, потым — 17 тон клінкеру ў гадзіну. Нарэшце мінулае вясенню запалілі трэцюю вярчальную печ на 50 тон клінкеру ў гадзіну.

7, 9, 12, 17, 50! Пераканаўчая лясвіца, па якой пераможна ішоў не толькі Іван Кузьміч...

А вось і ён. Зноў спакойны, толькі ў глыбока запалым блакіце вачэй яшчэ не згаслі клопат і хваляванне.

— Халадзільнік стаяў, не было электраэнергіі. Але цяпер усё нармальна.

І я разумею хваляванне Івана Кузьміча, бо ведаю, як цяжка бывае ўтрымаць вярчальную печ у рабочым рытме, калі напружанне раптам падае. Тут не кожны зможа. Тут трэба не проста ведаць законы, прычыны, умовы. Трэба мець своеасаблівае пачуццё, якое заўсёды падкажа.

— Але млыны ў памольным цэху маўчаць?

— Маўчаць. Не страшна. Яны заўсёды паспеюць. Абы печы давалі клінкер... Ну, а як ты сярод начы ад нас?

Гэта ўжо асабістая размова. Мы выходзім з цэха. Цяжкае, гримотнае дыханне старых печы заду. Зноў цэха. Толькі

спакойна і тоненька спывае 170-метровы гігант, улёгшыся на падушкі жалезабетонных апор, якія нібы салдаты ў парадных белых мундзірах замерлі ў страі. Гэта новая, нядаўна пушчаная печ ляжыць на апорах.

Пад сляпяным святлом пражэктараў яшчэ корпаюцца на апорах чацвёртай вярчальнай печы будаўнікі. Яны запальваюць бенгальскія агні электразварак, скідваюць долу апалубку, беляць апоры. Яны рыхтуюць печ да здачы ў работу. І прыгадваю, як сёння ў канторы камбіната падлічылі, што заўтра з пускам усіх аб'ектаў другой тэхналагічнай чаргі Крычаўскі цэментна-шыферны камбінат будзе даваць столькі цэменту, колькі выпускала ўся дарэвалюцыйная Расія. А між тым гэта зусім маладое прадпрыемства. Толькі 30 гадоў з яго цэменту вырабляюць бетон, названы ў народзе вечным каменем; чым больш ляжыць — тым мацнее.

...Як нацягнутая на чудым скрыпнічым грыфе струна, спывае печ. І сюды, у гэты нязграбны працоўны спеў ночы, раптам далятаюць словы песні, якую на суседняй печы спываюць ана-дубшчыкі: «Ночью не спят в караулах солдаты...»

Не спяць і тут, упяляючы гэту дымную ноч трыццацігадовага юбілею ў вянок сваёй заўтрашняй працоўнай славы.

В. КАРАМАЗАЎ.

200 БЕЛАКАМЕННЫХ СЕЉ

Той, хто ў апошні раз быў у вёсцы Голя Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці хоць бы паўтара дзесяты год назад, цяпер не пазнае яе. Уздоўж вуліц выстраіліся дабротныя цагляныя дамы. У кожным з іх па два пакоі, кухня. Змяняе сваё аблічча і вёска Падлесце — цэнтр калгаса імя Леніна Ляхавіцкага раёна. Апрача цагляных жылых дамоў, тут пабудаваны магазіны, камбінат бытавога абслугоўвання. Будзеца дом культуры. Цяпер у Брэсцкай вобласці складзены акумуляцыйныя генеральныя праекты перабудовы наля 200 калгасных цэнтраў.

шахцёры З КАЛЕ?

Старшыня прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. І. Брэжнёў па запрашэнні караля Афганістана Мухамеда Захір Шаха прыбыў з афіцыйным візітам у сталіцу дружэлюбнага Афганістана — Кабул. На кабульскім стадыёне «Газі» у гонар Л. І. Брэжнёва адбыўся грамадзянскі прыём — мітынг.

Па запрашэнні Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Чэхаславакіі з Масквы ў Прагу выехала дэлегацыя партыйных работнікаў КПСС на чале з сакратаром ЦК КП Беларусі Д. Філімонавым. Дэлегацыя азнаёміцца з вопытам работы КПЧ у галіне кіравання прамысловасцю.

На савецкай дачы ў Остэрбей (Нью-Йорк) адбылася сустрэча беларускіх і кубінскіх дэлегатаў на XVIII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. Кіраўнік дэлегацыі БССР міністр замежных спраў К. Кісялёў наладзіў снеданне ў гонар дэлегацыі Кубы.

У сталіцы Савецкай Беларусі знаходзілася дэлегацыя кіруючых работнікаў народных саветаў Польшчы, якая знаходзіцца ў СССР з дружэлюбным візітам. Узначальваў дэлегацыю намеснік Старшыні Савета Міністраў ПНР Зенон Новак. Госці азнаёміліся з выдатнымі мясцінамі Мінска, пабывалі на прадпрыемствах, у Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, у кіно і тэатрах.

Кубінскія газеты на відных месцах апублікавалі тэкст тэлеграмы М. С. Хрушчова Фідэлю Кастро з выпадку цяжкага напатакшага Кубу стыхійнага бедства — урагану «Флора». Газеты змяшчаюць таксама паведамленні аб тым, што выканком Саюза таварыстваў Чырвонага Крыжа і Чырвонага Паўмесяца СССР вырашыў накіраваць у бліжэйшы час на Кубу медыкаменты і прадукты харчавання на суму 100 тысяч рублёў.

На беларускай зямлі закончана ўкладка нафтаправода «Дружба». Яго другая ветка падведзена да дзяржаўнай граніцы Польшчы. Завольжская нафта па трасе, якая ідзе на Чэхаславакію, паступіла ў сховішча галоўнай пампавальнай станцыі. На ветцы ў бок Польшчы заканчваецца перадпускаявыя работы.

Вялікую партыю аўтасамазвалаў і грузавых аўтамабіляў адправілі мінскія аўтамабілебудаўнікі ў Гвінейскую рэспубліку. Рыштуецца да аўтраўкі новая партыя «МАЗ-200». У Гвінею ў сучасны момант пастаўляюць сваю прадукцыю каля дваццаці прамысловых прадпрыемстваў Беларусі.

ШЭРЫЯ цагляныя домікі за кісябй каменнавугольнага пылу ахутаны шчыльным шэраватым дымам, які сцэлецца па голай зямлі. Гэта жыллё французскіх гарнякаў на ўзбярэжжы Пад-Кале. Тут шахты. Цяжкая праца пад зямлёй. Да яе ніяк не прывыкнуць нават тыя, хто на ўсё жыццё вырашыў развітацца з сонцам. Але што зробіш, другой работы няма. Ды і перасяленцам з Заходняй Беларусі нічога, апрача кіркі, не прапануювалі. Ледзь не з ёю памёр бацька Івана Міхайлавіча Томкі, які адправіўся яшчэ ў 1929 годзе шукаць шчасця за акіянам. Стары нічога не бачыў, апрача цяжкай працы, а нажыў

раматус і крываваыя мазалі. І нарадзілася тады ў Івана Томкі запаветная думка — вярнуцца ў родныя, ні з чым не параўнальныя мясціны.

...Мой субсяседнік — мужчына, год сарака, з пасярэбранымі скронямі — на хвіліну спыніў расказ пра сябе. Мы сядзелі ў адным з утульных пакояў яго ўласнага дома. У вокны заглядалі галінкі вішняў, даносіўся пах ружаў. Раптам ціха расчыніліся дзверы і ўвайшла пажылая жанчына.

— Маці, — пшчотна сказаў Іван Міхайлавіч Томка, знаёмычы з

ёй. — Цэлы год біўся, каб прызначылі ёй дзяржаўную пенсію, і нічога не вышло. Старая непісьменная, французскай мовы амаль не ведае. Яна царпела, а потым разлавалася і сказала: «Не, Ваня, не разумеюць нас тут, чужыя мы. Іншая справа на Радзіме. Там не пакінулі б без падтрымкі мяне і ты стаў бы жыць, як усе людзі».

Жыць як усе людзі, адчуваць сябе роўным сярод роўных — гэта было марай, і мара збылася. У 1946 годзе разам з усёй сям'ёй Іван Міхайлавіч Томка прыехаў у горад Масто Гродзенскай вобласці. Чысты, зялёны гарадок, які раскінуўся ля самага берага Нёмана, адрозніваўся ўсім спадабаўся. «Дык вось яны якія родныя мясціны!» — з захапленнем гаварылі бацькі і дзеці, аглядаючы парк і скверы, вуліцы, забудаваныя прыгожымі цаглянымі дамамі.

Рээмігрантам прадаставілі камунальную кватэру. Але яны вырашылі будаваць для сябе ўласны дом, такі, які ім падабаўся. Гаспадар сям'і ўладкаваўся на добрую працу ў адным з цэхаў мясцовага фанера-дрэвапрацоўчага камбіната, жонка — Анна Фёдаруна таксама пайшла працаваць. І пацяклі для сям'і Томкі спакійныя, шчаслівыя гады.

Цяпер на вуліцы, якая носіць імя вялікага беларускага паэта Якуба Коласа, не цяжка знайсці дабrotны жылы дом, пабудаваны Іванам Міхайлавічам з дапамогай дзяржавы. Вакол яго ўзняўся прыгожы фруктовы сад з кветнікам. Пад яблынямі любяць пасядзець у вольныя минуты з кнігай або газетай сам Томка, яго жонка, дачкі Лілія і Ірына. Дзеці ходзяць у школу. Старэйшая Лілія вучыцца ў дзесятым, Ірына — у другім класе.

— Простаі рабочай сям'і — і столькі ўвагі, — заўважае Іван Міхайлавіч. — Нідзе не ўбачыш такога. Мела рацыю маці: і сам стаў сапраўдным чалавекам, і дзеці, веру, выйдучы у людзі. Для іх усе дарогі адкрыты — бясплатна вучыся, набывай любую прафесію.

На імгненне ля вачэй Томкі веерам зыходзяцца маршчынікі. Ён усміхаецца: самому, бадай, позна ўжо вучыцца, а наогул не шкодзіла б. Жыццё патрабуе — кожны павінен быць пісьменным, культурным. Жонка ўжо даўно наведвае тэхнічныя курсы.

...Жыве і працуе сям'я Томкі таксама, як і мільёны савецкіх сем'яў. Ёй створаны ўмовы нароўні з іншымі. Рээмігранты даўно забылі такія паняцці, як «маё», «тваё», ім стала родным — «наша», «агульнае». «Наша краіна», «наш камбінат», «наша брыгада», «наша школа», «наша вуліца» — гэтыя словы чуеш усё часцей. Пра нярадаснае мінулае Іван Міхайлавіч і Анна Фёдаруна не любяць успамінаць. Для іх — гэта цяжкі сон, які ніколі не прысніцца дзецям, што нарадзіліся на савецкай зямлі.

З. БРУК.

На здымку: сям'я І. М. Томкі ля свайго дома.

БІЯГРАФІЯ ДУШАГУБА

СТАРОБІН. Сёння — гэта ўтульны беларускі гарадок. Гледзячы на яго, не верыцца, што ён, як і дзесяцікі вёсак і пасёлкаў Любанскага раёна, быў дашчэнтку спалены гітлераўцамі і іх памагатымі.

Старобіны добра памятаюць начальніка паліцыі Радзівона Багдановіча. Прыгадаем праўду аб ім, аб яго справах.

Радзівон Багдановіч — жыхар Старобіна. Калі прыйшлі немцы, яму было 31 год. Яго аднагодкі пайшлі са зброяй у руках абараняць родную зямлю. А Багдановіч у першыя ж дні вайны добраахвотна выказаў жаданне служыць акупантам. Фашысты ўбачылі ў гэтым вылюдку надзейнага памочніка.

Вясной 1942 года Багдановіч прызначэцца начальнікам гарнізона паліцыі, дзе старанна служыць фашыстам. Хутка за асобна «заслугі» і «подзвігі» яму прысвойваецца чын віцэ-фельдфебеля нямецкай арміі.

крывавая рука нямецкага ката чапляе на яго мундзір медаль за заслугі перад «рэйхам».

У паслужным спісе гэтага вылюдка сотні расстраляных і спаленых старых, дзяцей, жанчын. У кожным, хто лаяльна адносіўся да Савецкай улады, Багдановіч бачыў свайго ворага.

Каб як лепш аддзякаваць акупантам, Багдановіч са сваімі хаўруснікамі час ад часу выязджаў на так званыя «аблавы» на партызан. Што гэта былі за аблавы, расказвае жыхар вёскі Горка Іван Каралецкі:

— У лютым 1943 года паўсотні паліцэйскіх пад камандай Багдановіча накіраваліся ў вёску Горка. Людзі, нягледзячы на глыбокі снег, пабеглі ў лес. Багдановіч праявіў «кемлівасць» і па слядах высачыў дваццаць ча-

лавек — жанчын і дзяцей, якія сядзелі вакол агню, і тут жа ўсіх расстраляў. Вярнуўшыся ў гарнізон, Багдановіч далажыў, што расстраляў партызан.

А вось што гаворыць калгаснік Рыгор Клішэвіч:

— У ліпені 1943 года Багдановіч даведаўся, што ў вёсцы Жабін засталіся дзеньваць два партызаны. Захапіўшы чатырох паліцэйскіх, туды спешна выехаў сам начальнік паліцыі. Хлеў, дзе спялі стомленыя партызаны, быў акружаны, абадня народныя мсціўцы былі тут жа расстраляны.

Вясной 1942 года Багдановіч асабіста ўдзельнічаў у расстрэле яўрэяў. Толькі за адзін дзень, 17 красавіка, ён зішчыў каля сарака сем'яў — пераважна жанчын і дзяцей. Крыху пазней пад камандай Багдановіча было расстраляна ва ўрочышчы «Скакаль» звыш дзюхсот яўрэяў.

...Чэрвень 1944 года. Усё бліжэй і бліжэй чутны раскаты гарматных залпаў наступаўшай Савецкай Арміі. Жыхары Старобіна радаваліся. Але вось на цэнтральнай вуліцы паказаліся паліцэйскія. Яны паспешна кідаліся ў двары і забіралі ў людзей кароў, авечак, свіней. Нагружаныя рабаваным дабром, машыны і падводы пакідалі пасёлак. Усцяж загародкі ўзад і ўперад насіўся коннік на ўспадельным кані, з бізуном у руках. Гэта быў начальнік паліцыі Багдановіч.

— Палі дамы! — раз'юшана камандаваў ён.

І адначасова ў многіх месцах клубы чорнага дыму ахуталі вуліцы. Яшчэ некалькі мінут, і магутны выбух абудзіў наваколле. Гэта адступваючыя паліцаі па камандзе свайго начальніка ўзарвалі электрастанцыю.

Напэўна, Багдановіч там, у далёкай Бразіліі, дзе ён акапаўся сёння (Рыо Грандэ да суе порто Алегрэ, віла Фларэнта, Руа Аварэ, 432), выстаўляе сябе змагаром за беларускі народ. Не верце душагубу! На яго

зварыным рахунку 7 900 забітых мірных грамадзян. Пры ўдзеле Багдановіча былі спалены вёскі Загліннае, Дубрава, Апанчыцы, Хадька, Даманавічы, Скаўшын, Бярозаўка, Вялічкавічы, Качапы і многія іншыя. У большасці з іх усё сельніцтва было спалена зажыва.

Ф. СКРЫГАН.

РЭПЛІКА

РАДУЙЦЕСЯ, МАРЫЯНЕ!

«...Марыяне імкніцца вясці жыццё згодна з евангелічнымі радамі, — паведамляе ў сваім стылі «орган беларускай нацыянальна-вызвольнай думкі» «Фатэрлянд» (так і чуюцца беларускі дух!) — гэта значыць — як найбольш падобнае да жыцця Хрыста, і ў гэтым жа духу ўзгадоўваюць моладзь...»

Да чаго б такі саладжавы экскурс «Фатэрлянда» ў духоўны мір марыян? З якой прычыны ялейны звон? Можна марыяне адракліся ад хрыстова «Не забі?» Можна імі авалодаў ваяўнічы дух? Ні тог, ні другога. Проста «Фатэрлянд» рэкламуе свайго «траянскага каля» — новага генерала ў расе «ўсяго закону Айцоў Марыянай» у асобе Часлава Сіновіча. Як жа тут без ялёно?

Радуйцеся, марыяне, з гэтага часу вашым духоўным айцом будзе «святатар» Сіновіч. А каб вы здолелі па дастойнасці ацаніць будучыя пропаведзі «святатара», даём кароткую даведку яго «хрыстова» аблічча: актыўны арганізатар шпіянажу супраць Савецкай Беларусі;

лепшы сябра здрадніка нашага народа Абрамчыка; сябра і памочнік нацыстаў, якія рабавалі Беларусь...

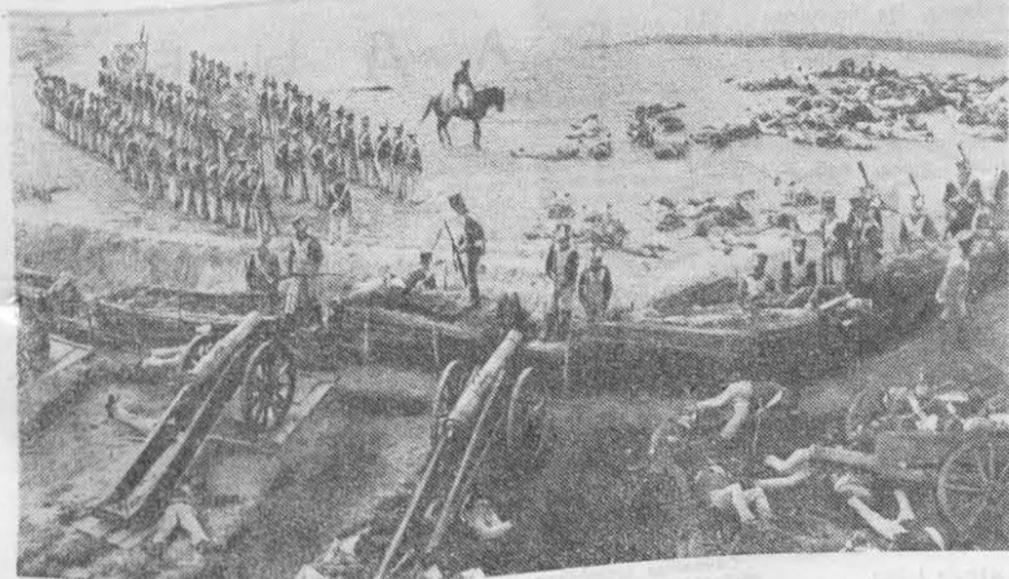
Вельмі шкада, — заявіў ён аднойчы, — што Гітлер не выйграў вайну.

Вось ужо сапраўды «хрысціянская» душа!

В. В.

Савецкія кінагледачы з нецярпеннем чакаюць з'яўлення на экраны краіны фільма-эпапеі «Вайна і мір», які ставіць народны арыст СССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Сяргей Бандарчук. Ужо зняты сцэны баў пад Шэнграбенам і Аустэрліцам, асобныя эпізоды 1812 года. Цяпер пад Дарагабужам, у Смаленскай вобласці, вядуцца здымкі славутага Барадзінскага бою. Іржанне коней, грукат гармат, крыкі людзей — усё зліваецца ў суцэльны гул бітвы.

НА ЗДЫМКУ: адзін з момантаў здымак. На батарэі Раеўскага.

СУАЙЧЫННІКІ АДАБРАЮЦЬ

Заклучэнне дагавору аб забароне выпрабавання ядзернай зброі ў трох сферах знайшло гарачую падтрымку ўсіх людзей добрай волі. З вялікай радасцю сустрэлі гэту падзею і нашы суайчыннікі. З розных краін у рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» і Беларускага радыё паступаюць пісьмы, паштоўкі, у якіх нашы землякі ад усяго сэрца віншуюць падпісанне маскоўскага дагавору. Іх аўтары—людзі розныя па свайму становішчу, рэлігійнаму веравызнанню, жыццёваму вопыту. Не аднолькавы і шлях, які прывёў гэтых людзей да мяжу. Але пераважная большасць з іх зберагла любоў да роднага краю, глыбокае пачуццё гонару за сваю сацыялістычную Радзіму і яе мірную палітыку.

«Маскоўскі дагавор даставіў нам, як і ўсім працоўным Францыі, велізарнае задавальненне і спакой. Гэта вялікі крок да поўнай забароны выпрабавання ядзернай зброі.

Народы ўсяго свету жадаюць спакою і ўпэўненасці ў тым, што іх праца будзе стваральнай, а не разбуральнай. Маскоўскі дагавор адкрывае шлях да ліквідацыі «халоднай вайны». Людзі ўсяго свету могуць цяпер уздыхнуць свабодна, бо прыпынена далейшае забруджванне паветра радыеактыўнымі ападкамі»,—піша наш зямляк з Францыі І. С. Сіняўскі.

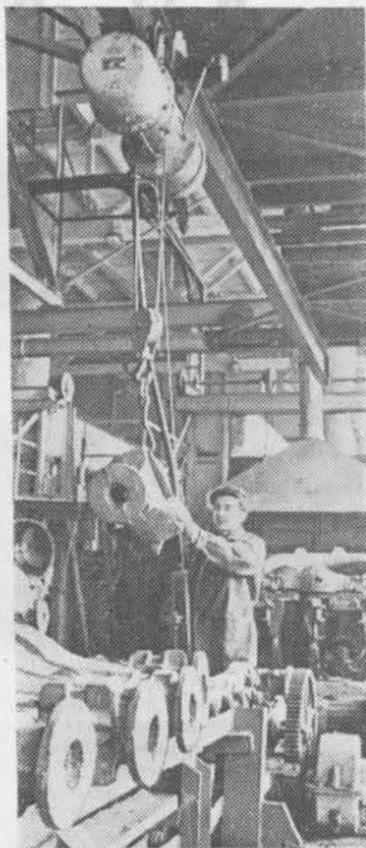
«Людзі з цвярозым розумам вельмі ажыўлена абмяркоўваюць заключэнне дагавору,—паведамляе Аляксей Грыцук з Канады.—Нават многія выскокаптаўленыя асобы ў Канадзе падтрымліваюць гэту пагадненне».

«Шчыра віншую ўвесь беларускі народ з выпадку падпісання Савецкім урадам дагавору аб забароне выпрабавання ядзернай зброі,—піша Н. Федаровіч з Англіі.—Гэты разумны і гуманны акт з'яўляецца вялікім крокам чалавечтва наперад. Плённая і самаадданая праца савецкіх людзей, як і праца іншых, не павінна быць зруйнавана вайной. Мы верым, што розум пераможа зло і на свеце запануе мір і справядлівасць».

Пісьмо І. М. Лабаноўскага з Бельгіі вельмі кароткае:

«Нашы землякі, якія жывуць у Бельгіі, з радасцю сустрэлі падпісанне дагавору. Адабраюць гэты гістарычны дакумент таксама бельгійскія, італьянскія, грэчаскія і турэцкія рабочыя, з якімі я разам працую».

Такіх пісьмаў шмат — з Аўстраліі, Аргенціны, Бразіліі, ЗША, Новай Зеландыі і іншых краін. І ўсе яны гавораць аб гарачым адабрэнні нашымі суайчыннікамі знешняй палітыкі Савецкай краіны.

У тэрма-абрубным корпусе Мінскага аўтамабільнага завода ўсе працэсы цалкам механізаваны. На здымку: абальшчык Дзятко падае ліццё ў печ.

Фота І. Змітровіча.

У спартыўнай зале Ястраб'скай школы-інтэрната Баранавіцкага раёна.

Фота А. Перахода.

ТУГА ПА ЛАПЦЁХ

«Вызвольны дзеяч» Ціт Карнацкі Даўно завяў і пальсеў:
Не лёгкі хлеб той бекурнацкі,
Дый каб таго удосталь меў!
Жыве...

А дзе жыве—няважна,
Дакладней будзе—за мяжой.
І днём і ноччу пераважна
Ён трызніць пра фальварак свой.
Што на Пружаншчыне застаўся,
Дзе Ціт і дос і гадаўся.
Змялі было валок пятаццаць.
Скацінай бацька гандляваў.
Адуль з навукамі пазнацца
У Вільню Ціта пасылаў.
Яшчэ Карнацкі помніць гэта—
Яно стаіць заўжды ў вачах:
І пыльны шлях спякотным летам,
І тарахненне калымаг,
Убогі выгляд курных вёсак,
Гнілыя стрэхі і платы,
Шнуры сляянскіх меж, палосак,
З блакітным васільком жыты,
Званы царкоўныя у цішы,
Вяселлі абяднелых сёл—
Хіба тут з памяці ўсё спішаш,
Хіба забудзеш гэта ўсё?
Самота ім апанавала,
Калі даведаўся з газет,
Што Беларусь не тою стала,
Глядзіць па-новому на свет.
І з той пары ён свечкі паліць,
Уздыхае цяжка:

— Вохі-вохі!
Усё беларускае прапала,
Ніхто не ходзіць у лапцёх.
Жыву-капцю і не знаю,
Далей што будзе...
Страх бярэ,
Што стары сымбаль разам з намі
Навечна, мусіць, адырае.
Там, кажучы, фабрыкі паўсталі,
Дзе век таўкліся камары,
І па шляхах пашывавалі
Саракатонныя «зубры»,
Электрастанцыі гамоняць,
Бягуць удалеч правады,
На фермы ток
І ў хаты гоняць,
Вачэй не есць лучыны дым...
Да бацькі, помніцца, ў фальварак,
Пазычыць грошай ці мукі
Ішлі засмучана, як хмары,
Аднавяскоўцы-мужыкі...
Цяпер жа там жывуць багата,
Пра лапці сталі забываць.
Мо' гэта толькі прапаганда?
Суседа трэба запытаць.
(Сусед у якасці турыста
На Беларусі пабываў...)
І да яго ён ганарыста,
З надзеяй той пашкандыбаў.
— Антось, суседзе, прывітанне!
Прамовіў жвава праз парог,
І тут задаў яму пытанне:
— Сялян там бачыў у лапцёх?
— У чым?
З цябе, Ціток, пацеха.
Такое вось табе ўзбрыдзе!
Калгасаў шмат я там аб'ехаў—
Не бачыў лапцяў анідзе.
— І світак зрэзных там не
бачыў?

Зноў бекурнацкі яго спытаў.
— На што ім світкі...
Вось дзівака.
Я світак там не заўважаў.
Аж млосна стала бекурнацка.
Ён то бялеў, то чырваняў:
— Ну, мне дамоў пара
збірацца,—
Не дужа ветла прабуднеў.
Пасля ўздыхнуў:
— Даволі, годзе!
Не даў уцехі твай расказ.
Каб знаў,
Дык лепш бы не прыходзіў,
Бо звёў дарэмна толькі час.
Сказаў сусед:
— Пра лапці трубіш...
Ды зразумеў з тваіх я слоў,
Што сымбаль гэты бачыць любіш
Ты на нагах у... парабкоў.
Мікола ЧАРНЯУСКІ.

ШАХЦЁРСКІ АНСАМБЛЬ

Два гады таму назад пры доме культуры Салігорскага калійнага камбіната быў створаны шахцёрскі ансамбль песні і танца. За гэты час калектыву выступілі каля пайсотні разоў. Выступленні ансамбля бачылі працоўныя Старобіна, рабочыя Слуцка, жыхары Чырвонай Слабоды, хлебаробы і жывёлаводы Любаншчыны. А мінулагадняй восенню шахцёрскі ансамбль выступіў на Другой дэкадзе мастацкай самадзейнасці ў беларускай сталіцы.

У калектыве ўдзельнічаюць і ўсё новыя і новыя сілы. Асаблівым поспехам карыстаюцца выступленні шахцёраў Уладзіміра Пятасені і Юрыя Зорына, медыцынскай работніцы Святланы Дубокавай, механіка Івана Клішэвіча, прадаўшчыцы магазіна Надзі Шамравай, бухгалтара Алены Чарнышэвіч і інш. У Салігорску ёсць свае кампазітары, свае паэты.

Вось адзін з іх Якаў Перапечка. Сам ён мясцовы, з вёскі Махнавічы. Пасля дэмабілізацыі з радыё Савецкай Арміі Якаў са сваім неразлучным сябрам-баянам прыйшоў на ўдарную камсамольскую будоўлю. Хлопца адразу прыкмецілі, запрасілі працаваць у дом культуры. Якаў Перапечка не толькі баяніст, але і кампазітар, завочна вучыцца ў Гродзенскім музычным вучылішчы. Разам з пачынаючым паэтам шафёрам Аляксеем Кур'янам ён напісаў «Салігорскі вальс». Ён жа стварыў і песні «Салігорскія вечары» і «Мой родны горад», напісаныя на словы муляра БУ-122 Васіля Рэпніка і электраслесара калійнага камбіната Юрыя Зорына.

У гэтых у салігорцаў часта бываюць беларускія паэты, артысты, кампазітары, мастакі. Не так даўно Салігорск наведалі кампазітар Уладзімір Алоўнікаў і паэт-песеннік Адам Русак. Яны напісалі для шахцёрскага ансамбля песню «Салігорская ракіца».

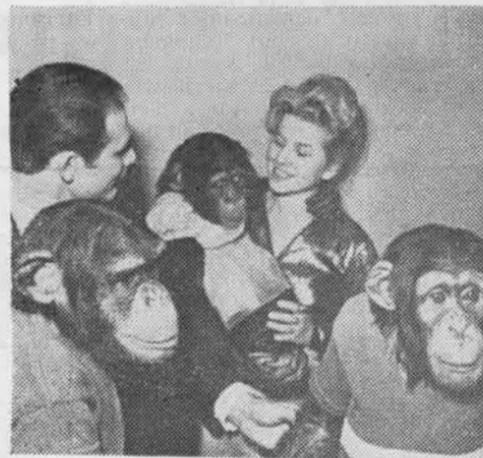
«Румынскі танец» у выкананні танцавальнага калектыву фабрыкі імя Калініна.

Фота Ул. Крука.

Мінскі дзяржаўны цырк пачаў гастролі зімовага сезону. На здымку артысты Івановы са сваімі выхаванцамі — дрэсіраванымі малпамі.

Фота І. Змітровіча.

ШТО ДЗЕ? КАЛІ ФІНЛЯНДЫЯ

Рускі культурна-дэмакратычны саюз паведаміў сваім членам і ўсім рускім грамадзянам з Хельсінкі і іншых фінскіх гарадоў, што ў асенне-зімовы перыяд у Саюзе і яго аддзелах будуць дэманстравацца савецкія кінафільмы: «Сярожа», «Калегі», «Падарожжа ў красавік», «Капітанская дачка», «Уступ» і іншыя. Перакладавецца на фінскую мову мастацка-дакументальны кінафільм,

пастаўлены нямецкімі рэжысёрамі Анелі і Андрэ Тарндайк — «Рускі цуд».

У Хельсінкі, у памяшканні Рускай школы, адбыўся традыцыйны асенні сход. На ім удзельніча Мінжнароднага кангрэсу жанчын у Маскве А. Л. Навіцкая расказала аб гэтым вялікім форуме жанчын усяго свету. На сходзе выступілі таксама дзеці нашых суайчыннікаў з Фінляндыі, якія мінулым летам пабывалі ў савецкіх лагерах.

Зноў пачаліся заняткі ў Рускай школе сталіцы

Фінляндыі. У гэтым годзе тут працуе 19 класаў, 50 хлопчыкаў і дзяўчынак прыйшлі ў школу ўпершыню. Сямігадовых дзяцей, якія пажадалі вучыцца на рускай мове, аказалася так многа, што для іх давалася адкрыць два класы. У хуткім часе Руская школа прыядзе ў новы камфартэльны будынак з вялікімі, светлымі класамі, утульнымі кабінетамі. У новым школьным памяшканні будучы бібліятэкі і чытальні, кіно і спартыўныя залы, душавыя і інтэрнат.

ЗЛУЧАННЯ ШТАТЫ АМЕРЫКІ

Адбыўся сход клуба імя Чарнышэўскага ў

Нью-Йорку. На парадку дня—справаздача і планы дзейнасці клуба ў новым сезоне 1963/64 гг.

У Дэтройце у Народным доме, адбыўся ўрачысты сход суайчыннікаў з банкетам і канцэртам. На ім было выбрана новае праўленне Рускага народнага дома.

У гарадах ЗША вялікім поспехам карыстаюцца выступленні савецкага лялечнага тэатра Абрацова, а таксама савецкія кінафільмы: «На сямі вятрах», «Ля крутога яру», «Гусарская балада», «Дарослыя дзеці» і інш.

РАДЫЁ

ДЛЯ ЗАХОДНЯЯ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеўрапейскаму часу: ад 7 да 8 гадзін, ад 15 да 16, ад 17 да 20 і ад 21 да 22 гадзін у дыяпазоне наступных кароткіх хваляў: 16, 19, 31, 41 метр, а таксама на сярэдніх хвалях 216,6 і 375 метраў.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ — на гэтых жа хвалях па суботах ад 7 гадзін да 8 гадзін і ад 19 гадзін 30 мінут да 20 гадзін па сярэднеўрапейскаму часу.

ДЛЯ ЗША, КАНАДЫ І КРАІН ЛАЦІНСКАЯ АМЕРЫКІ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па нью-йоркскому

часу ад 18 гадзін 30 мінут да 20 гадзін 30 мінут у дыяпазоне наступных кароткіх хваляў: 19, 25, 31 і 41 метр, а таксама на сярэдніх хвалях 216,6 метра.

НА БЕЛАРУСКАЯ МОВЕ — на гэтых жа хвалях кожную суботу ад 19 гадзін да 19 гадзін 30 мінут па нью-йоркскому часу.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77,
Дом друку.
Рэдакцыя газеты
«Голас Радзімы».